

Hodnocení uplynulého řepařského roku a kampaně 2018/2019 na Moravě a ve Slezsku

YEAR IN REVIEW: BEET GROWING AND SUGAR CAMPAIGN 2018/2019 IN MORAVIA AND SILESIA

Na předběžné hodnocení průběhu řepařského roku 2018 a kampaně 2018/2019 v Čechách, které bylo publikováno v minulém čísle, navazujeme nyní krátkým hodnocením od producentů cukru na Moravě a ve Slezsku. V době vzniku příspěvků v závěru ledna nebyla ještě v některých cukrovarech kampaň ukončena, některé zde publikované kampaňové údaje jsou proto předběžné. Přehled zabahuje příspěvek ze společnosti Moravskoslezské cukrovary – největšího producenta cukru na Moravě a ve Slezsku, texty z dalších společností jsou uvedeny v abecedním pořadí podle názvu firem.

Moravskoslezské cukrovary – cukrovar Hrušovany nad Jevišovkou a Opava-Vávrovce

V rajonech cukrovarů společnosti Moravskoslezské cukrovary (MSC) končil rok 2017 s úhrnem srážek 500,22 mm, lehce pod dlouhodobým normálem, průměrná roční teplota 9,94 °C byla o 1,15 °C vyšší než dlouhodobý normál. Mnozí z nás si kladli otázku, jaký asi bude rok 2018? Deficit srážek sice trval, teploty byly nadprůměrné, ale utěšovali jsme se tím, že přece nemůže být hůř..., ale bylo.

Měsíce leden až březen byly teplotně blízké dlouhodobému průměru (0,91 °C; tj. +0,3 °C), po vydatných srážkách v lednu však nastal postupný útlum srážek, takže zima a předjaří v rajonech MSC končily ve Slezsku na 81 % a na jižní a střední Moravě na 90 % dlouhodobého normálu 81 mm. Setí řepy bylo s mírným opožděním zahájeno 26. 3. 2018. Po srážkách z počátku roku a teplotnímu skoku v dubnu až na hodnotu 15,6 °C (+5,2 °C proti normálu), došlo k rychlému vzejití zaseté řepy i běžného spektra plevelů. Porosty v obou rajonech MSC měly po vzejití 95–105 tis. jedinců na hektar. Herbicidní postřiky vzházejících a vzešlých porostů cukrovky byly zahájeny koncem dubna. Až na drobné nedostatky byly bez problémů, i s následujícími aplikacemi herbicidů. Řepné porosty tak byly z více než 95 % v bezplevelném stavu. S postupným oteplováním klimatu a v důsledku většího využívání služeb sklizňové techniky, jak při sklizni řepy, tak i předplodin (obilnin), však dochází k nenápadnému, ale o to nebezpečnějšímu rozšiřování teplomilných plevelů jako např. mračňáku Theofrastova nebo durmanu obecného. Zvláště pak mračňák Theofrastův, který je současnými přípravky do řepy tzv. neřešitelný, dokáže zasažené plochy zcela vyloučit z dalšího pěstování cukrovky. Plošné ošetřování řepy bylo ukončeno na počátku června, těsně před uzavřením řádků. Z pohledu

klimatického vývoje došlo k obvyklému jevu několika posledních let, a to k „přímému“ přechodu ze zimy do léta s vynecháním jarního období. Teplota na jižní a střední Moravě byla od dubna do srpna na úrovni 18,69 °C, což je o 3,4 °C více, než je dlouhodobý normál v tomto období, srážkové úhrny pak byly 277 mm (normál je 294 mm). Ve Slezsku byla průměrná teplota ve sledovaném období na úrovni 17,28 °C (+2,83 °C), srážková bilance 230,2 mm, což odpovídá pouze 65 % normálu.

Popsané faktory spolu s počtem tropických nocí (více než 30) vedly k tomu, že v některých oblastech jižní Moravy (okresy Znojmo, Břeclav, Hodonín a částečně Brno venkov) došlo k nevratným škodám na porostech cukrové řepy. Plodina úplně zastavila asimilační činnost a v rámci obranné reakce zcela ztratila listový aparát. To s následnými vysokými teplotami vedlo v oblastech s vyšším zastoupením kukuřice na zrno v osevním sledu k rozvoji houbové choroby *Macrophomina phaseolina* a následným hnilobným procesům v bulvách cukrovky, která mnohdy uhnívala tzv. na stojato. Dalším negativním vlivem roku 2018 byl zvýšený výskyt makadlovky řepné, která napadala porosty napříč celým rajonem MSC. Přestože se její výskyt podařilo relativně včas podchytit, byla i tak jedním z faktorů zhoršené technologické jakosti cukrové řepy v kampani 2018/2019.

Kampaň byla zahájena v opavském cukrovaru 12. 9. 2018, v Hrušovanech pak 21. 9. 2018 (tab. I.). Sklizeň i následnou dopravu řepy můžeme hodnotit jako bezproblémovou. Sklizeň cukrovky byla ukončena 3. 12. 2018 na Opavsku a 15. 12. 2018 v rajonu hrušovanského cukrovaru. Cukrová řepa, která byla určena pro zpracování po 1. prosinci, byla po předčištění připravena k dalšímu zpracování, a to buď uložením do vysokých hromad, nebo byla zakryta řezanou slámou či netkanou textilií. V rámci MSC dosáhlo celkové množství takto dlouhodobě uskladněné cukrovky celkem 180 tis. t. V Hrušovanech nad Jevišovkou

Tab. I. Kampaň 2018/2019 ve společnosti Moravskoslezské cukrovary

Závod	Plocha cukrové řepy (ha)	Hmotnost zpracované řepy		Výnos stand. řepy ($t_{16\%} \cdot ha^{-1}$)	Průměrná cukernatost (%)	Průměrný podíl nečistot (%)	Datum začátku kampaně	Datum ukončení kampaně
		tel quel (t)	stand. ř. ($t_{16\%}$)					
Hrušovany	8 065	463 906	474 065	58,78	16,35	6,19	21. 9. 2018	19. 1. 2019
Opava	7 357	474 526	514 564	69,94	17,35	7,14	12. 9. 2018	24. 1. 2019
MSC, a.s.	15 422	938 432	988 629	64,11	16,86	6,67	12. 9. 2018	24. 1. 2019

byla i v této kampani 2018/2019 zpracována bio-cukrovka, a to v celkové hmotnosti 29 900 t. Bio-kampaň proběhla na počátku listopadu. V hrušovanském cukrovaru byla také zpracována cukrová řepa z Slovenska, a to v množství přibližně 111 tis. t. Kampaň v Hrušovanech skončila 19. 1. 2019, v opavském cukrovaru pak byla ukončena 24. 1. 2019.

Jiří Sedliský, Moravskoslezské cukrovary, a. s.

Cukrovar Vrbátky

Cukrovar Vrbátky, a. s., měl pro kampaň 2018/2019 nasmlouvanou řepu z 4 537 ha. Setí cukrové řepy bylo zahájeno 26. 3. a ukončeno 18. 4. 2018, podmínky pro setí byly dobré. Vegetace řepy měla až do poloviny července vcelku normální průběh, ovlivňována byla pouze v rámci rajonu cukrovaru prostorově a množstevně nevyrovnanými srážkami. V té době byly očekávány standardní výnosy. Avšak vlivem sucha a extrémně vysokých teplot od poloviny července byla poškozena většina ploch cukrovky. Značné části porostů odumíral chrást a došlo ke zvýšenému výskytu některých škůdců, kteří působili hnilobu bulev. Výnos řepy tak byl odhadován pouze na 70 % původního množství, vyhlídky na zlepšení tohoto stavu nebyly podle dlouhodobé předpovědi počasí téměř žádné. Z tohoto důvodu byl odložen začátek řepné kampaně. Vlivem srážek v průběhu září došlo k oživení porostů cukrovky a nárůstu výnosu při poklesu cukernatosti. Během sklizně téměř vůbec nepršelo, v mnoha případech docházelo k zalamování řep v půdě při vyorávce. Při mrazech koncem listopadu byla sklizeň z důvodu značně promrzlé půdy zastavena, neklizena zůstala asi desetina ploch řepy. Sklizeň byla dokončena 13. 12. po rozmrznutí půdy, většina v té době sklizené řepy byla přednostně zpracována.

Řepná kampaň byla zahájena 25. 9. 2018, ukončení je očekáváno okolo 31. 1. 2019 (dále uvedené údaje a informace jsou tak průběžné a neúplné). Výnos řepy v průběhu kampaně se pohyboval okolo 63 t·ha⁻¹ při standardní jakosti (16% cukernatosti). Obsah minerálních nečistot ve zpracovávané cukrovce byl mírně nižší než obvykle, rostlinné příměsi v řepě nebyly téměř žádné. Kvalita zpracovávané cukrovky byla již od začátku

kampaně značně poznamenána suchým vegetačním obdobím. Negativní vliv na technologii výroby cukru měl zejména vyšší podíl nahnilých bulev v téměř celém průběhu kampaně. Horší kvalita zpracovávané řepy se projevila snížením denního zpracování řepy, nižším kvocientem čistoty difuzní šťávy, až několikanásobně vyšší tvrdostí a zabarvením šťáv, jejich barevnou nestabilitou při zahušťování a vyšší výrobou melasy.

V kampani 2018/2019 očekáváme celkové množství zpracované řepy kolem 270 tis. t standardní jakosti a výrobu přibližně 38 tis. t cukru.

Jiří Zapletal, Cukrovar Vrbátky, a. s.

Hanácká potravinářská společnost – cukrovar Prosenice

V roce 2018 bylo nasmlouváno přibližně 240 tis. t řepy pěstované na 3 395 ha. Nakoupeno bylo osivo od šesti osivářských firem, odrůdy byly vybrány s ohledem na výsledky pokusů pro Seznam doporučených odrůd (uveřejněný v tzv. zelené knížce).

Setí řepy bylo v rajonu prosenického cukrovaru zahájeno 23. 3. 2018. V druhé polovině března spadlo v tomto rajonu 31 mm srážek. Převážná část ploch pak byla zasetá v termínu od 5. 4. až 20. 4. 2018, setí bylo ukončeno 23. 4. 2018. Pozemky s cukrovou řepou byly pravidelně navštěvovány a kontrolovány pracovníky cukrovaru, kontroly se zaměřují především na zdravotní stav porostů a na počty jedinců na hektar. V průběhu vegetace probíhá v celém rajonu také vzorkování cukrové řepy.

První vzorkování cukrovky proběhlo v 31. týdnu, kdy průměrná váha kořene byla 442 g s cukernatostí 18,30 %. Druhé vzorkování nebylo z důvodu velkého sucha provedeno. Třetí vzorkování se pak uskutečnilo ve 35. týdnu, průměrná váha kořene byla 558 g a cukernatost 19,29 %. Při čtvrtém vzorkování ve 37. týdnu byla průměrná váha kořene 630 g a cukernatost 17,30 %. Na základě výsledků vzorkování bylo rozhodnuto o zahájení nákupu cukrové řepy 1. 10. 2018 s předpokládaným ukončením zpracování řepy do vánočních svátků roku 2018.

Vegetaci v roce 2018 provázal nedostatek dešťových srážek, a tak při prvním a druhém vzorkování měla řepa nízkou váhu kořene a vysokou cukernatost. Ke změně došlo na přelomu srpna a září, kdy v rajonu spadlo 25–100 mm dešťových srážek.

Cukrovar ve Vrbátkách v době kampaně (leden 2019)

Sklizená cukrová řepa v prosenickém cukrovaru

Příjem cukrové řepy v cukrovaru Litovel

V důsledku sucha byly některé řepné plochy poškozeny výskytem makadlovky a cercosporové listové skvrnitosti, které zapříčinily výskyt hnilob již v porostech. U některých dodávek pak tyto hniloby působily problémy při zpracování řepy.

Návoz a zpracování řepy začaly 1. 10. 2018. Kampaň trvala 80 dnů do 19. 12. 2018. Bylo nakoupeno přes 230 tis. t cukrové řepy čisté hmotnosti (244 tis. t_{16%}). Průměrná cukernatost byla 16,83 %. Průměrný čistý výnos řepy činil 67,84 t·ha⁻¹ a výnos při 16% cukernatosti 71,89 t·ha⁻¹. Vyrobeno bylo ca 34 800 t cukru.

Diana Kroupová, Hanácká potravinářská společnost, s. r. o.

Litovelská cukrovarna

Pro zpracování v kampani 2018/2019 měla Litovelská cukrovarna, a. s., nasmlouváno přibližně 307 tis. t cukrové řepy pěstované na ploše 4 230,18 ha. Setí cukrovky proběhlo od 28. 3. do 22. 4. 2018, přičemž v důsledku opožděného příchodu jara byla největší část ploch oseta až v dubnu. Výnosy v předkampaňovém vzorkování naznačovaly, že konečná produkce řepy dosáhne 70–80 % nasmlouvaného množství.

Začátek kampaně, původně plánovaný na první polovinu září, byl vzhledem k suchému počasí v průběhu vegetace a předpokladu nižších výnosů přibližně o týden odložen, a tak kampaň začala 20. 9. 2018. Obzvláště v srpnu totiž v důsledku nízkých srážek a vysokých teplot došlo k zpomalení přírůstku cukru a růstu bulv, zároveň i k redukci chrástu.

Na rozdíl od vegetačního období, které nebylo ideální, byly podmínky při sklizni řepy v roce 2018 velmi dobré. Celá produkce cukrovky byla vyorána za sucha, což se projevilo na nižších srážkách proti minulým letům.

Technologická kvalita řepy byla téměř po celou dobu kampaně dobrá, problémy byly pouze ojedinělé. Zpracováno bylo více než 300 tis. t cukrové řepy standardní jakosti (při 16% cukernatosti), nedošlo tedy k tak razantnímu poklesu nasmlouvaného množství, jak bylo odhadováno. Vyrobeno bylo přes 42 tis. t cukru. Zpracování řepy bylo ukončeno 23. 1. 2019.

Václav Řehák, Litovelská cukrovarna, a. s.